

Kalkınma Yardımında Dünyadaki Son Trendler ve TİKA

Musa KULAKLIKAYA*

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya bulunduğu sorunların büyüklüğü, bunların çözümünü yönünde atılacak adımlar konusunda uluslararası toplumun kolektif yaklaşımına ihtiyaç duymaktadır. Bunun yanında küreselleşme, bireysel olarak ülkelerin tek başına çözemeyecekleri problemlerin -küresel ısınma gibi- çözümünü konusunda uluslararası toplumun uyumlu bir şekilde hareket etmesini gerektirmektedir. Bu durum, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 2000 yılında ilan edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH) ile tespit edilmiştir.¹ BKH, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınması yönünde gerekli şartları oluşturmak üzere uluslararası toplum -alıcı ülkeler, donör ülkeler ve uluslararası organizasyonlar- tarafından paylaşılan ortak hedefler olarak ortaya çıkmıştır. BKH; fakirliğin azaltılması, temel eğitim, sağlık, cinsiyet eşitliği, çevrenin korunması gibi alanlarda açık bir şekilde ve kantitatif olarak ortaya konulan ve belli tarihlerde gerçekleştirilmesi planlanan hedefler içermektedir. Monterrey Konsensüsü ve Paris Deklarasyonu gibi uluslararası girişimler de genel olarak BKH'nin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere ortaya çıkmıştır. 18-22 Mart 2002 tarihleri arasında yapılan Monterrey Uluslararası Kalkınma İçin Finans Konferansı kapsamında ilan edilen Monterrey Konsensüsü ile fakirliğin azaltılması, sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi hedefleri ortaya konmaktadır. Yine Monterrey Konsensüsü ile alıcı ve donör ülkeler arasında yeni bir ortaklığa ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre hem alıcı ülkelerin hem de donör ülkelerin bazı sorumlulukları bulunmaktadır. Buna göre, kalkınma yardımına ihtiyaç duyan ülkeler, kendi kalkınma sorunlarını sahiplenmeyi ve gelişmiş ülkeler de Gayri Safi Milli Hasıla(GSMH)'lerinin % 0.7'si oranında Resmi Kalkınma Yardımı (RKY) yapmayı taahhüt etmektedir.² Yine kalkınmadan sorumlu bakanlar ve çok taraflı ve iki taraflı kalkınma kurumlarının başkanları, yardım etkinliğinin sağlanması yollarını görüşmek üzere 2 Mart 2005 tarihinde Paris'te bir araya gelerek, "Paris

(*) *Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi (TİKA) Başkanı.*

1 "Resolution adopted by the General Assembly,[without reference to a Main Committee (A/55/L.2)], 55/2. United Nations Millennium Declaration" (<http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>); <http://www.un.org/millenniumgoals/>

(2) International Conference on Financing for Development, Monterrey, Mexico, 18-22 Mart 2002, (<http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf>)

Deklarasyonu” adı altında bir dizi taahhütte bulunmuşlardır. Paris Deklarasyonu donörler arasında uyum (harmonization), yararlanıcı ülke ile uyum (alignment), kalkınma sorunlarının yararlanıcı ülke tarafından sahiplenilmesi (ownership) gibi prensipler ortaya koymuştur.³

Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA), geliştirdiği proje, program ve faaliyetler ile bir taraftan kendi görev tanımı kapsamında, bir taraftan da ülkemiz tarafından yapılan taahhütlerin gerçekleştirilmesi yönünde çalışmalar yapmaktadır. Şöyle ki, 2006 yılında toplam 714 milyon Amerikan Doları tutarında resmi kalkınma yardımı yaparak RKY'nin GSMH'ye oranını % 0.18'e yükselten ülkemiz, bu miktar ile OECD/DAC üyesi olan birçok ülkenin önüne geçmiştir.⁴ TİKA, RKY miktarındaki bu artış yanında, ülkemiz tarafından kalkınma yardımının icrasına yönelik olarak uluslararası toplum tarafından ortaya konulan prensiplerin uygulanması konusundaki taahhütlerini de yerine getirmeye özen göstermektedir. Bu kapsamdaki en önemli referans belgelerinden bir tanesi ülkemizin de imzalayıcı ülkeler arasında yer aldığı Paris Deklarasyonu'dur. Paris Deklarasyonunun en önemli ilkelerinden bir tanesi donörler arasında uyum (harmonization) ile ilgilidir. Buna göre, donörlerin, yardım etkinliği için harmonize, şeffaf ve kolektif bir şekilde hareket etmesi öngörülmektedir. Buna uygun olarak TİKA, diğer donör ve uluslararası kuruluşlarla uyum ve işbirliğine önem vermektedir. Kalkınma yardımları konusunda diğer donörlerle etkili bir işbölümü geliştirilebilmesi için İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) gibi uluslararası kuruluşlarda çalışmak üzere stajyer görevlendirilmekte ve uluslararası toplantılara katılım sağlanmaktadır. Bunun yanında yine birçok uluslararası kuruluş ile çeşitli ortak işbirliği çalışmaları yapılmaktadır. 2007 yılı itibariyle değerlendirildiğinde; OECD ile işbirliğinde, “OECD Ankara Çok Taraflı Vergi Merkezi” kapsamında çeşitli eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yine aynı kuruluş ile “Karadeniz ve Orta Asya Ekonomik Görünüm Projesi (BSECAO)” yürütülmektedir. Aynı şekilde UNDP ile işbirliğinde, “Yoksulluk ve Sosyal Etki Analizlerinde Sivil Toplumun Rolü'nün Güçlendirilmesi Çalıştayı”, BKH'nin 6. Hedefi olan HIV/AIDS, sıtma ve diğer salgın hastalıkların yayılmasının önüne geçilmesi çerçevesinde hazırlanan 3 aşamalı bir eğitim programı olan “HIV/AIDS İncinilebilirlik Çalışması (I, II ve III)” ve “Ulusal İnsan Hakları ve Ombudsmanlar Toplantısı” gerçekleştirilmiştir. TİKA'nın işbirliği yaptığı bir diğer uluslararası organizasyon da Birleşmiş

(3) Paris Declaration on Aid Effectiveness, High Level Forum, Paris, 28 Şubat-2 Mart 2005, (<http://www.oecd.org/dataoecd/11/41/34428351.pdf>)

(4) Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2006, Ankara 2007, (<http://www.tika.gov.tr/yukle/dosyalar/2007/KalkinmaYardRap2006/TIKAKalkinmaYardimlariRaporu2006.pdf>)

Milletler Sınai Kalkınma Teşkilatı (UNIDO)'dur. 2007 yılı içinde bu kuruluş ile işbirliğinde çeşitli alanlarda eğitim faaliyetleri ve kurslar organize edilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: “Pamuk Kalitesi ve Standartları Çalıştayı”, “UNISWORK Gıda Güvenliği Seminerleri”, “Organizatörler İçin Teknoloji Öngörü Semineri”, “Etiyopya’da Örgü ve Hazır Giyim Kursu” ve “Deri ve Ayakkabı Sanayinde Kalite ve Proses Kontrolü”. İslam Kalkınma Bankası (IsDB) ile mevcut işbirliğimiz çerçevesinde ise Banka tarafından talep edilen alanlarda uzman desteği sağlanmakta, uzmanlar için ülkemizde inceleme programları gerçekleştirilmekte veya desteklenen bazı faaliyetlere katkı sağlanmaktadır. Yine 2007 yılı içinde Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EIT) ile “Türkiye-Türk Cumhuriyetleri İş Forumu” düzenlenmiştir. Yine UNDP ile işbirliğinde, TİKA tarafından yürütülen “Güney-Güney İşbirliği” kapsamında “Türkiye’nin Uluslararası Kalkınma İşbirliğine Katılımının Güçlendirilmesi” Projesinin gerçekleştirilmesi yönünde çalışmalar ise 2008 yılı Ekim ayı itibariyle başlamıştır. UNDP Türkiye Temsilcisi Mahmud Eyüb’ün belirttiği gibi Projenin temel amacı Paris Deklarasyonu’nun sahiplenme, ayarlama, uyum, sonuç odaklı yönetim ve karşılıklı hesap verme ilkeleri doğrultusunda Türkiye’nin resmi kalkınma yardımı etkinliğini artırarak yükselen donör ülke kapasitesinin güçlendirilmesidir. TİKA, ikili donörlerle de işbirliği yapmaktadır. Mesela Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) ile işbirliğinde, “Azerbaycan Devlet Yatırım Politikası ve Programının Hazırlanması Projesi” kapsamında, Devlet Planlama Teşkilatı benzeri bir yapılanmanın Azerbaycan’da da gerçekleştirilmesi için uzmanlara ve idarecilere yönelik eğitim programları düzenlenmektedir.

Yardım miktarındaki bu kantitatif artış ve yine uluslararası taahhütler doğrultusunda yardım etkinliğinin sağlanması için ikili ve çok taraflı diğer donörlerle yapılan işbirliği çalışmaları yanında, kalkınma yardımı kapsamında önem verilen temalar da değişmektedir. Bu yazıda, kalkınma yardımları konusunda uluslararası toplum tarafından belirlenen hedeflere uygun olarak TİKA tarafından gerçekleştirilen çalışmalar; Afrika açılımı, eğitim ve barış-inşası kapsamında yapılan çalışmalar olmak üzere üç başlık altında incelenmeye çalışılacaktır.

İlk Hedefi “1990 ve 2015 yılları arasında geliri günde 1 Amerikan Dolarının altında olan insanların oranının yarıya indirilmesi” olan BKH’nin neredeyse tamamı Afrika konteksine uymaktadır. Fakirlik, başta Afrika olmak üzere, dünyanın birçok yerinde giderek artmaktadır. Fakirliğin azaltılması ve sürdürülebilir kalkınma için yapısal boyut (iyi organize olmuş hükümet ve toplumun kırılğan üyelerinin korunması gibi), insani boyut (eğitim ve sağlık sisteminin iyileştirilmesi gibi), fiziksel boyut (su ve sanitasyon sisteminin ve ulaşım altyapısının iyileştirilmesi, çevre ve kültürün korunması gibi) ve

spesifik alanlar (kırsal kalkınma ve özel sektörün desteklenmesi gibi) olmak üzere çok boyutlu bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Somut olarak fakirliğin azaltılması kapsamında yapılan yardımların, eğitim ve sağlık gibi hem sosyal sektörleri hem de ekonomik altyapıların iyileştirilmesi ve insan kaynaklarının geliştirilmesi gibi ekonomik sektörleri kapsamı gerekmektedir.

Afrika'ya yönelik olarak bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için BM ve bağlı kuruluşları başta olmak üzere, OECD ve G8 ile çeşitli uluslararası organizasyonlar ve donörler ayrıca organize olmakta ve stratejiler geliştirmektedir. Bu yıl yapılan 63. dönem BM Genel Kurulu toplantılarında da en fazla tartışılan konulardan bir tanesi Afrika'da fakirlik, açlık ve az gelişmişliğin sona erdirilmesi olmuştur. Bu toplantılarda gıda ve enerji fiyatlarındaki artış ve küresel ısınma başta olmak üzere Afrika'nın karşı karşıya bulunduğu problemler tespit edilmiştir. Bu problemlerin çözümüne yönelik olarak sunulan öneriler, az gelişmiş ülkelere yapılan RKY miktarının artırılmasından bölgesel entegrasyon yoluyla Afrika'nın uluslararası ticaretteki payının artırılmasına kadar bir dizi tedbiri içermektedir. Aslında ilk defa 1970 yılında önerilen ve gelişmiş ülkeler tarafından yapılan RKY miktarının GSMH'nin % 0.7 oranına çıkarılmasını öngören taahhüt yeni değildir. Hatta bu yılki BM Genel Kurulu toplantıları kapsamında 22 Eylül'de yapılan yüksek düzeyli toplantıda Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti Devlet Başkanı Jakaya Mrisho Kikwete gelişmiş ülkelerinin taahhütlerini yerine getirmesi konusunda yaşadığı hayal kırıklığını ifade etmiştir. 2004 yılından beri yardım akışlarında gerçek bir artış/değişiklik olmadığı düşünüldüğünde bu sitemin yersiz olmadığını söylemek mümkündür.⁵

İlk defa 2005 yılında Etiyopya'da Program Koordinasyon Ofisi (PKO) açan TİKA Afrika kıtasında çok yeni bir yardım kuruluşudur. Buna rağmen TİKA'nın Afrika'ya yönelik olarak geliştirdiği programlar göz önünde bulundurulduğunda, BKH kapsamında da ortaya konulduğu gibi, bunların birebir Afrika'nın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğu görülmektedir. Mesela BM Genel Sekreteri tarafından hazırlanan ve Afrika'ya yapılacak kalkınma yardımları konusunda rehber doküman niteliğinde olan "Afrika'nın Kalkınma İhtiyaçları" isimli Raporda "Afrika Tarım Kalkınma Programı çerçevesinde Afrika yeşil devrimini başlatma" hedefi ortaya konulmakta ve hükümetler tarafından geliştirilen su sağlama ve sanitasyon stratejilerinin desteklenmesi teşvik

(5) UN General Assembly GA/10748 , Sixty-third General Assembly, High-Level Plenary on Africa, 3rd & 4th Meetings, 28 Eylül 2008, (<http://www.un.org/News/Press/docs//2008/ga10748.doc.htm>)

edilmektedir.⁶ Zira tarımsal büyüme fakirliğin azaltılması için en temel konulardan bir tanesidir. Dünyada fakirlerin büyük bir kısmı -1.2 milyar insana tekabül eden % 75'i kırsal bölgelerde yaşamaktadır.⁷ Tarım, bu veriler göz önünde bulundurulduğunda, fakirliğin azaltılmasında çok büyük bir paya/öneme sahip bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bu sektörde kaydedilecek iyileşmenin fakirler üzerindeki etkisi -doğrudan gelir üzerinde, kırsal bölgelerde ve şehirlerde gıda fiyatlarının düşmesi ve yeni ekonomik fırsatların ortaya çıkması şeklinde- diğer sektörler ile kıyaslandığında daha fazla ve daha çabuk hissedilmektedir. Tarımsal büyüme, makro düzeyde ele alındığında, ekonominin diğer alanlarında da manivela etkisine sahiptir. Bundan dolayı TİKA tarafından 12 Afrika ülkesine yönelik olarak geliştirilen “Afrika Tarımsal Kalkınma Programı” bu kapsamda değerlendirilmeyi hak eden önemli bir girişimdir. Buna paralel olarak yine Afrika’da başta Etiyopya olmak üzere su ve su hijyeni konusunda yürütülen projeler zikredilmeye değerdir.

Binyıl Kalkınma Hedefleri kapsamında belirlenen İkinci Hedef, evrensel ilk eğitimin sağlanmasıdır. Dünyada bugün okula gitmesi gereken 72 milyon çocuğun okula gitmediği ve her beş yetışkinden birinin okuma yazma bilmediği⁸ göz önünde bulundurulduğunda bunun kalkınma planlamalarının başarıya ulaşması kapsamında öncelikle ele alınması gereken konulardan birisi olduğu açıktır. Rekabete dayalı ekonomiler ise çalışanlarının bilim ve teknolojinin ileri ve değişen konseptlerini, yeni düzenleme ve uygulamaları öğrenme kabiliyetine sahip olmalarını beklemektedir. Kısacası eğitim yoluyla kazanılan kabiliyetler olmaksızın gelişmekte olan ülkelerde gençler, gerektiği gibi verimli ve yenilikçi olamayacaklardır. Bu tespitlerden hareketle BM tarafından belirlenen BKH hedefleri kapsamında 2015 yılına kadar bütün dünyada yaşayan çocukların ilk okula gitmesi hedeflenmektedir.⁹

(6) Africa’s Development Needs: State of Implementation of Various Commitments, Challenges and the Way Forward, Report of the Secretary-General, United Nations General Assembly, Sixty-third Session, Item 60 (a) of the preliminary list, A/63/130, 15 Temmuz 2008, s. 4-6, (<http://www.un.org/ga/president/62/ThematicDebates/adn/63-130.pdf>)

(7) Lidia Cabral, “Poverty Reduction Strategies and the Rural Productive Sectors: What have we learnt, what else do we need to ask”, Natural Resource Perspective, Overseas Development Institute, Mayıs 2006, (<http://www.odi.org.uk/resources/specialist/natural-resource-perspectives/100-poverty-reduction-strategies-rural-productive-sectors.pdf>); http://www.habitatforhumanity.org.uk/lea_rural.htm

(8) “Education for All by 2015, Will we make it”, EFA Global Monitoring Report 2008, United Nations Education, Scientific and Cultural Organization, s.5,16, (<http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001547/154743e.pdf>)

(9) <http://www.un.org/millenniumgoals/education.shtml>

TİKA'nın, 2007 yılında yaptığı toplam yardımın % 24.6'sını eğitim sektörüne ayırdığı göz önünde bulundurulduğunda –ki bu oran diğer donörler için % 14.8 civarında kalmıştır- eğitim-kalkınma ilişkisini en iyi kavrayan yardım kuruluşlarından biri olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitim sektörünün iyileştirilmesine yönelik olarak geliştirilen proje ve faaliyetler Afganistan başta olmak üzere Ukrayna, Gürcistan, Kazakistan, Arnavutluk, Makedonya ve Filistin gibi ülkelerde okul yapımı ve onarımı, bilgisayar laboratuvarı kurulması, eğiticilerin eğitimi ve muhtelif eğitim ekipman desteği gibi alanları kapsamaktadır. TİKA eğitim ile ilgili hedeflerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere partner ülke ve uluslararası topluluk ile uyumlu bir şekilde çalışmak gerektiğinin farkındadır. TİKA tarafından eğitim sektörüne yönelik olarak Gürcistan, Makedonya ve Ukrayna'da gerçekleştirilen projeler, BKH'nin gerçekleştirilmesi paralelinde 2005 yılında yayınlanan Paris Deklarasyonu'nun en önemli bileşenlerinden birisi olan partner ülke ile uyum (alignment) prensibi kapsamında da önem taşımaktadır.

Soğuk savaş sonrası, sık bir şekilde özellikle dini ve etnik nedenlerden kaynaklanan çatışma ve iç savaşlar yaşanmaya başlanmıştır. Bazı durumlarda, çatışmalar -Afganistan'da olduğu gibi- ekonomik altyapıyı ve siyasi ve sosyal kurumlar başta olmak üzere temel yapıları tahrip etmiştir. Devletin çöktüğü/olmadığı veya devlet kapasitesinin çok ciddi bir şekilde zayıfladığı bu ülkelere barış-inşası kapsamında destek olunması uluslararası toplumun en önemli amacı olmuştur. Barış-inşası, soğuk savaş sonrası ortaya çıkan güvenlik sorunlarıyla baş edebilmek için ortaya atılan kavramlardan biridir. Genel olarak çatışmalar hafifledikten veya tamamen durduktan sonra başlayan barış-inşa süreci, kapasite inşası, uzlaşma ve toplumsal dönüşüm hedefine yönelik olarak belirlenen çalışmaları kapsamaktadır. Uluslararası yardım kuruluşları tarafından yapılan insani yardım ve kalkınma yardımı, çatışma sonrası barış-inşa çalışmalarının başarılı olması için kritik bir öneme sahiptir.

Uluslararası toplum, çatışmaların sona ermesinden sonra öncelikli olarak kalıcı iç barışın sağlanması yönünde harekete geçmektedir. Bunun gerçekleştirilmesine yönelik olarak halkın yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve iktisadi/toplumsal refah seviyesinin yükseltilmesi yönünde programlar geliştirilmektedir. TİKA da, geliştirdiği geniş kapsamlı programlar yoluyla, savaş/çatışma sonrası yeniden yapılanma sürecinden geçen birçok ülkeye kalkınma perspektifli destekte bulunmaktadır. Başkanlığımız tarafından mesela Afganistan'a uluslararası hedeflerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere çeşitli alanlarda kalkınma desteği verilmekte, ayrıca bu ülkede ISAF kapsamında organize olan uluslararası toplum ile birlikte hareket edilmektedir. Yine Başkanlığımız Paris Deklarasyonu ile ortaya konan “alignment” prensibine uygun olarak Bosna-Hersek hükümeti tarafından 2004 yılında hazırlanan “Yoksulluğun Azaltılması Stratejisi” kapsamında belirlenen hedeflerin -sürdürülebilir ve dengeli iktisadi kalkınmanın sağ-

lanması ve yoksulluğun azaltılması- gerçekleştirilmesi için bu ülkeye kalkınma desteğinde bulunmaya devam etmektedir. Bu şekilde çatışma sonrası alt ve üst yapıları tahrip olan ülkelere kalkınma desteği verilerek aynı zamanda bu ülkelerin geleceğinde rol sahibi olunmaktadır.

Afrika Açılımı

Bilindiği gibi hükümetimiz tarafından 2005 yılının Afrika yılı ilan edilmesinden sonra ülkemiz ile Afrika arasında farklı alanlarda ilişkilerin geliştirilmesi süreci hız kazanmıştır. Bu politika açılımı paralelinde TİKA da kendi sorumluluk alanı ile ilgili olarak çalışmalara başlamıştır. Bu kapsamda TİKA, 2005 yılında Addis Ababa (Etiyopya), 2006 yılında Hartum (Sudan) ve 2007 yılında Dakar (Senegal)'da Program Koordinasyon Ofisi açmıştır. TİKA tarafından Afrika'ya yönelik olarak geliştirilen proje, program ve faaliyetler Afrikalıların ihtiyaçları ve BM tarafından belirlenen BKH hedefleri kapsamında belirlenmektedir.

Afrika kıtası doğal kaynaklara, çevresel çeşitliliğe, kültürel ve arkeolojik zenginliklere sahiptir. Kıtada toplam 920 milyon insan yaşamaktadır. Nüfusun % 60'ı 25 yaşın altındadır. Uzun yıllardır devam eden birkaç savaşın sona ermesiyle görece istikrar ortamı yakalanmıştır. Birçok ülkede demokrasinin konsolidasyonu yönünde adımlar atılmıştır. 1990'ların ortalarından itibaren birçok Afrika ekonomisi dikkat çekici bir şekilde yeniden büyümeye başlamıştır. 2007 yılında Afrika'nın gerçek büyüme oranı % 5.8 dolayında olmuştur. Bu oran gelişmekte olan birçok ülkeden daha yüksektir.¹⁰

Ancak Afrika'nın geniş imkanları/potansiyeli kullanılamamaktadır. Birçok ülkede kaydedilen ekonomik performans fakirlik oranlarında ciddi bir değişiklik meydana getirmemiştir. Nüfusun beşte ikisi günde 1 Amerikan Dolarının altında bir gelire yaşamaktadır Afrika kıtası dünya nüfusunun % 12'sini temsil etmesine rağmen dünya GSMH'sinin ancak % 1'ine ve dünya ticaretinin de ancak % 2'sine sahiptir. Afrika kıtası bazı istenmeyen alanlarda ise en ön sırada yer almaktadır. Bugün dünyada HIV/AIDS virüsü taşıyan insanların % 75'i Afrika'da yaşamaktadır. Kıtada meydana gelen yıllık ölümlerin tek başına % 90'ı sıtımadan kaynaklanmaktadır.¹¹

Afrika'nın karşı karşıya kaldığı en büyük problemlerden bir tanesi küresel gıda krizinin yansımalarıdır. Dünyadaki yüksek gıda fiyatları birçok Afrika ekonomisi üzerinde dramatik sonuçlar doğurmaktadır. Çünkü birçok Afrika ülkesi net gıda alıcısı durumun-

(10) Africa's Development Needs..... s. 4-6.

(11) İbid

dadır. Gıda fiyatlarındaki artışın nedenlerinden bazıları (yüksek nüfus artış hızı, düşük tarım üretimi, teknolojiye sınırlı erişim ve yüksek petrol fiyatlarının ulaşım üzerindeki etkisi) özellikle Afrika’da çok yoğun olarak hissedilmektedir.

2000 yılında BM tarafından belirlenen BKH hedeflerinin neredeyse tamamı Afrika konteksine uymaktadır. Bu paralelde gerek BM ve gerekse diğer uluslararası organizasyon ve gruplar/forumlar tarafından BKH hedeflerinin gerçekleştirilmesi kapsamında Afrika’ya ayrıca önem verilmektedir.¹² BKH kapsamında ortaya konan İlk Hedef, aşırı fakirlik ve açlığın ortadan kaldırılmasıdır. Bunun için 1990 ve 2015 yılları arasında geliri günde 1 Amerikan Dolarının altında olan insanların sayısının yarıya indirilmesi hedeflenmektedir.

TİKA tarafından 13 Afrika ülkesine yönelik olarak entegre bir yaklaşımla hazırlanan “Afrika Tarımsal Kalkınma Programı”, Afrika’da mevcut açlık ve fakirlikle mücadele kapsamında dikkat çekici bir girişim olarak ortaya çıkmıştır. Program kapsamında, Burkina Faso, Cibuti, Etiyopya, Gine, Gine Bissau, Mali, Senegal, Komor Adaları, Madagaskar, Tanzania, Kenya, Ruanda ve Uganda yer almaktadır. Program; adı geçen ülkelerde toprak-arazi kullanımı, tarımsal havza yönetimi, bitkisel üretim, tarımsal mücadele, hayvan yetiştiriciliği, hayvan hastalıkları, gıda teknolojisi ve pazarlama, tarımsal mekanizasyon ve hayvancılık mekanizasyonu gibi konularda karşılıklı çalışmalarda bulunulması amacıyla hazırlanmıştır. Bununla nihai olarak bölgenin sahip olduğu mevcut potansiyelin kullanılması sağlanarak açlık ve fakirlik oranlarının düşürülmesine katkı sağlanmış olacaktır. 2008-2010 yılları arasında uygulanması öngörülen Program, üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada gerçekleştirilecek proje ve faaliyetler bu ülkelerin üst düzey yöneticilerine yönelik olarak tasarlanmıştır. İkinci aşamada, söz konusu ülkelerin teknik uzmanlarının katılacağı ve bitkisel üretim ile ilgili 25 gün sürecek bir eğitim programının düzenlenmesi planlanmaktadır. Üçüncü aşamada ise TİKA uzmanları ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı uzmanları tarafından söz konusu ülkelere ziyaretler gerçekleştirilecek ve programın diğer aşamalarının tamamlanmasıyla birlikte elde edilen sonuçlar yerinde gözlemlenecek ve değerlendirilecektir.

Bu Programın gerçekleştirilmesi amacıyla Tarım ve Köyişleri Bakanlığımız ile işbirliğinde 5 Afrika ülkesinde tarım potansiyelinin harekete geçirilmesi amacıyla tarım master planı hazırlanmasına ilişkin süreç başlamıştır. Halihazırda “Cibuti Tarım Master

(12) Africa’s Development Needs, State of Implementation of Various Commitments, Challenges and the Way Forward, High Level Meeting of the General Assembly, 22 Eylül 2008, (<http://www.un.org/ga/president/62/ThematicDebates/adnhlm.shtml>); http://www.mdgafrica.org/achieving_mdg.html; http://www.africapartnershipforum.org/pages/0,2987,en_37489563_37489442_1_1_1_1_1,00.html; http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_38233741_38242551_1_1_1_1_1,00.html

Planı Hazırlama Projesi”ne ilişkin protokol Başkanlığımız ile Cibuti Tarım, Hayvancılık ve Denizcilik Bakanı Abulkader Kamil Muhammed tarafından imzalanmıştır. Projenin ilk aşaması olarak, ülkemizde gerçekleştirilen ve 10 gün süren “Eğiticilerin Eğitimi Programı” gerçekleştirilmiştir. Eğitim programına, Cibuti Tarım, Hayvancılık ve Denizcilik Bakanlığından; Müsteşar, Su İşleri Genel Müdürü, Balıkçılık Genel Müdürü, Hayvancılık Genel Müdürü, Tarım ve Ormancılık Genel Müdürü, Bayındırlık Genel Müdürü, Enstitü Müdürü ve Programlama ve Takip Müdürü katılmıştır. Katılımcılara eğitim programı kapsamında tarım ve kırsal kalkınma planları kavramlarının gözden geçirilmesi, planlama yaklaşımları, tarım master planının anahtar unsurları, politika ve stratejilerin tarımsal üretim üzerindeki etkileri, ülke profili, sosyo-ekonomik ve biyofiziksel özelliklerin belirlenmesi, doğal kaynak envanteri, su kaynakları yönetimi, tarım performansının ortaya konması, tarımsal üretim sistemleri ve pazarlama, projelerin belirlenmesi ile Cibuti ülke master plan uygulama hazırlıkları konularında eğitim verilmiştir.

Afrika’nın karşı karşıya olduğu bir başka büyük problem küresel iklim değışikliğinin yansımalarıdır. Afrika küresel ısınmada sorumluluğu en az olmasına rağmen bunun sonuçlarından en fazla zarar gören bölge durumundadır. Küresel ısınmanın etkileri halihazırda hissedilmeye başlanmıştır. Bölgedeki yağış şekilleri değışmektedir. Bunun sonucu olarak özellikle kırsalda su sıkıntısı çekilmektedir.¹³

Afrika’nın ihtiyaç ve şartları ile paralel olarak BM tarafından belirlenen BKH kapsamında ortaya konan Yedinci Hedef, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır. Bunun için, 2015 yılına kadar sağlıklı içme suyuna erişimi olmayan ve temel sanitasyon hizmetlerinden/imkanlarından yoksun insanların oranının yarıya indirilmesi hedeflenmektedir.¹⁴ TİKA, Afrika’da su sıkıntısının giderilmesine yönelik olarak yürüttüğü projeler ile bu uluslararası taahhüdün gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Şöyle ki, Etiyopya’nın Oromya ve Mekele bölgelerinde 2007 yılında toplam 21 su kuyusu açılmıştır. Dođu Harar ve Jeju bölgelerinde başlatılan benzer çalışmaların da 2008 yılı içerisinde bitirilmesi hedeflenmektedir.

Eğitim Sektörü

Eğitim 1948 yılından beri insan hakları kapsamında ele alınan bir konu olmasına rağmen dünyada bugün okul yaşımda olan 72 milyon çocuk okula gidememektedir. Bu çocukların % 57’si kızdır. % 94’ü Güney Asya’da ve Sahra Altı Afrika ülkeleri olmak

(13) Ibid

(14) <http://unstats.un.org/unsd/mi/pdf/mdglist.pdf>

üzere gelişmekte olan ülkelerde yaşamaktadır. Yine dünyada bugün 700 milyondan fazla yetişkin okuma yazma bilmemektedir.¹⁵

Eğitim, kalkınmayı sağlayan en önemli enstrümanlardan bir tanesidir. Fakirlik ve okuma-yazma bilmeme arasındaki ilişki açıktır. Eğitimsiz insanlar yaşamlarını yönlendirme konusunda daha az imkâna sahiptirler. Okuma-yazma ve hesap yapma gibi temel becerilere sahip insanların yaşam kalitelerini iyileştirme imkânı daha fazladır. Eğitim insanlar için tercih ve fırsatlar yaratmakta, fakirlik ve hastalık ihtimalini azaltmakta ve toplumun kendisini daha iyi ifade etmesine yardımcı olmaktadır. Küresel olarak rekabet edebilecek dinamik bir işgücü yaratarak ekonomik ve sosyal zenginliğin kapılarını açmaktadır. Eğitim aynı zamanda demokratik bir toplumun kurucu unsurudur. Genel olarak eğitim, değişimi ve ilerlemeyi mümkün kılmakta, insanların kişisel görüş geliştirmesine imkân vermekte ve toplumun ekonomik, siyasi ve kültürel faaliyetlerine katılımını sağlamaktadır.

Bütün bu nedenlerden dolayı eğitime destek verilmesi uluslararası işbirliğinin temel taşlarından birisidir. 2000 yılında BM tarafından belirlenen BKH kapsamındaki hedeflerin en öncelikli konularından bir tanesi de eğitim ile ilgilidir. Şöyle ki, BKH kapsamında belirlenen İkinci Hedef, evrensel ilk eğitimin sağlanmasıdır. Bunun için 2015 yılına kadar erkekler ve kızlar olmak üzere bütün dünyada yaşayan çocukların ilk okula gitmesi hedeflenmektedir.

TİKA'nın, eğitim sektörünün iyileştirilmesi için ayırdığı kaynak göz önünde bulundurulduğunda, eğitim-kalkınma ilişkisini en iyi kavrayan yardım kuruluşlarından biri olduğu ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, TİKA 2007 yılında yaptığı toplam yardımın % 24.6'sını eğitim sektörüne ayırmıştır. (Bu oran diğer donörler için % 14.8 civarında kalmıştır.) TİKA tarafından eğitim sektörünün iyileştirilmesine yönelik olarak geliştirilen proje ve faaliyetler okul yapım ve onarımı, bilgisayar laboratuvarı kurulması, eğitici eğitimi, muhtelif eğitim ekipman desteği gibi alanları kapsamaktadır. Eğitim sektörünün iyileştirilmesi kapsamında geliştirilen proje ve faaliyetler Afganistan başta olmak üzere Makedonya, Ukrayna, Gürcistan, Kazakistan, Arnavutluk, Makedonya ve Filistin'de ön plana çıkmaktadır.

2007 yılında TİKA tarafından eğitim sektörüne ayrılan toplam kaynağın % 29.4'ü Afganistan'a tahsis edilmiştir. Özellikle Afganistan'ın erişilmesi uzak dağlık kırsal bölgelerinde gerçekleştirilen projeler dikkat çekicidir. Zira çocuk sayısının fazla olma-

(15) http://www.usaid.gov/our_work/education_and_universities/

sı, yüksek fakirlik oranı, çocuk emeğine olan talep, ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşük olması ve iyi-kaliteli eğitime erişim imkanının olmaması nedeniyle kırsal bölgelerde yaşayan çocukların okula gitme ihtimali daha düşüktür.¹⁶ Bu çerçevede, ilkököl çağına gelmiş her dört Afgan çocuktan üçü okula gidememektedir. Ülke genelinde okuma-yazma oranı % 30'un altındadır. Öte yandan mevcut okulların birçoğunun fiziki koşulları son derece elverişsizdir. Bazı durumlarda öğrenciler, olumsuz hava şartlarına maruz bir şekilde açık havada ders görmek zorunda kalmaktadır. Bundan dolayı Afganistan'da eğitim sektöründe yaşanan sıkıntılar Başkanlığımız tarafından bu ülkeye yönelik olarak tahsis edilen kaynağın büyük bir kısmının bu sektöre ayrılmasına neden olmuştur.

TİKA tarafından 2007 yılı içinde Afganistan'ın 11 vilayetinde 8'i ilkököl düzeyinde ve 5'i ortaokul düzeyinde eğitim verecek olan 13 okulun inşaatına başlanmıştır. Bu inşaatların tamamlanmasıyla beraber 2005 yılından bu yana Afganistan'da inşa edilen okul sayısı 53'e ve sağlıklı eğitim imkanına kavuşan öğrenci sayısı da yaklaşık olarak 50.000'e çıkacaktır.

Öte taraftan TİKA tarafından eğitim sektörüne yönelik olarak Gürcistan, Makedonya ve Ukrayna'da gerçekleştirilen projeler ise, 2005 yılında yayımlanan Paris Deklarasyonu'nun en önemli bileşenlerinden birisi olan partner ülke ile uyum (alignment) prensibi kapsamında da önem taşımaktadır. Bu prensibe göre donörler, bütün desteklerini partner ülkenin ulusal stratejileri, müesseseleri ve prosedürlerine dayandırırılar.¹⁷

TİKA tarafından Gürcistan'da fiziki şartları elverişsiz olan okulların tamir edilerek hizmete sunulması kapsamında planlanan projeler, 2005 yılında uygulamaya başlanan ve Gürcü eğitim sisteminin uluslar arası standartlarda hizmet vermesini hedefleyen reform programının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda Gürcistan'da 2006 yılında 5 okulun onarım ve donanımı gerçekleştirilmiştir. Program 2007 yılında da desteklenmeye devam edilmiştir.

Makedonya eğitim kurumlarının önde gelen sorunları arasında fiziksel altyapıların ve eğitimde kullanılan görsel/işitsel/teknik donanımın yetersizliği gelmektedir. Makedonya Eğitim Bakanlığı tarafından bu sıkıntıların giderilmesi için yürütülen çalışmalar, ekonomik nedenlerden dolayı oldukça ağır ilerlemektedir. TİKA, bu tespitten

(16) The Millennium Development Goals Report 2006, United Nations, s.7 (<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Resources/Static/Products/Progress2006/MDGReport2006.pdf>)

(17) Paris Declaration on Aid Effectiveness, s.4-5.

hareketle, Makedonya’da geniş kapsamlı bir okul onarım/donanım programını hayata geçirmiştir. 2007 yılı içerisinde söz konusu program kapsamında 10 okulun onarım ve donanımı gerçekleştirilmiştir.

Ukrayna Eğitim Bakanlığı tarafından Tatar öğrencilerin eğitimi için Rusça ve Tatarca eğitim veren Milli Mektepler açılmıştır. 2007 yılı itibariyle Kırım genelinde 5000’i aşkın öğrencinin eğitim gördüğü 15 Milli Mektep bulunmaktadır. Ancak bu okullar, yeterli fiziki altyapıya sahip değildir. Kırım Tatar toplumu, Tatar kültürünün sürekliliğinin sağlanması için yeni neslin eğitimine yaşamsal bir konu olarak bakmaktadır. TİKA tarafından bu sorunun çözümüne yönelik olarak 2006 yılında 3 yıl sürmesi öngörülen geniş ölçekli bir program hayata geçirilmiştir. Program kapsamında 2007 yılı itibariyle onarım ve donanımı tamamlanan okul sayısı 5’tir. Bunun yanında, Başkanlığımız tarafından Kırım’da müfredatın geliştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla hazırlatılan 5 yıllık eylem planının hayata geçirilmesi için çalışmalar başlamıştır.

Sonuç olarak değerlendirildiğinde, TİKA tarafından Gürcistan, Makedonya ve Ukrayna’da eğitim sektörünün iyileştirilmesi kapsamında yürütülen projeler hem en önemli Milenyum Hedefleri arasında yer alan evrensel ilk eğitimin sağlanması hedefini gerçekleştirmeye yönelik olması ve hem de Paris Deklarasyonunda ortaya konan “alignment” prensibine uygun olması açısından ön plana çıkmaktadır.

Barış İnşa Çalışmaları

Barış-inşası genel olarak kapasite inşası, uzlaşma ve toplumsal transformasyon hedefine yönelik olarak belirlenen faaliyetleri kapsamaktadır. Bu süreç genellikle çatışmalar hafifledikten veya tamamen durduktan sonra başlayan, barış-yapma ve barış-koruma aşamalarından sonra gelen barış-süreci aşamasıdır. Barış-inşası, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Butros B. Ghali’nin “Bir Barış Gündemi”, “Bir Kalkınma Gündemi” ve “Bir Demokratikleşme Gündemi” isimli triloji’sinde geliştirdiği, soğuk savaş sonrası ortaya çıkan güvenlik sorunlarıyla baş edebilmek için düşünce ve uygulama bazında gerekli dönüşüm ihtiyacını betimleyen kavramlardan bir tanesidir.¹⁸

Uluslararası yardım kuruluşları, çatışma sonrası barış-inşa çalışmalarının başarılı olması için kritik bir role sahiptirler. Önde gelen uluslararası aktörlerin insani yardım ve kalkınma yardımı kapsamında yaptığı yardım ve destekler olmaksızın barış-inşa çabalarının tam olarak başarılı olması mümkün değildir. Uluslararası kuruluşlar, genellikle hedef ülkenin isteği ve daveti üzerine toplumsal ve kurumsal dönüşüme katkıda bulunmak üzere çalışmalar yaparlar. Bu çaba, hedef ülkenin uluslararası toplum nezdinde meşruluğunun sağlanması açısından da büyük önem taşımaktadır.

(18) <http://www.jstor.org/pss/2952431>

TİKA da, savaş/çatışma sonrası yeniden yapılanma sürecinden geçen Afganistan gibi birçok ülkeye geliştirdiği geniş kapsamlı programlar yoluyla kalkınma perspektifli destekte bulunmaktadır. Ayrıca yine Afganistan’da ISAF örneğinde olduğu gibi uluslararası askeri birimler ile işbirliğinde güvenlik-kalkınma kapsamında çalışmalar yapılmaktadır. Bu şekilde bir taraftan çatışma sonrası alt ve üst yapıları tahrip olan ülkelere kalkınma desteği verilmekte, bir taraftan da bu ülkelerin geleceğinde rol sahibi olunmaktadır.

Afganistan

Afganistan’a yapılan Amerikan müdahalesinden sonra uluslararası toplum ülkenin rekonstrüksiyonu amacıyla bir araya gelmiştir. 2006 yılında Londra’da yapılan Donörler Toplantısında ülkemiz tarafından bu ülkeye yönelik olarak 100 Milyon Amerikan Doları tutarında bir hibe taahhüt edilmiştir. Bu kapsamda sözkonusu taahhüdün geniş kapsamlı programlar şeklinde hayata geçirilmesi yoluyla Afganistan’ın yeniden inşasına katkıda bulunmak üzere Başkanlığımız tarafından Kabil, Mezar-ı Şerif ve Vardak’ta Program Koordinasyon Ofisleri açılmıştır. Programlar, Dışişleri Bakanlığımızla eşgüdüm halinde 34 Afgan vilayetinin 17’sinde yürütülmektedir. TİKA tarafından Binyıl Kalkınma Hedefleri ile paralel olarak Afganistan’a yönelik olarak geliştirilen programlar, özellikle eğitim, sağlık, su ve su hijyeni gibi sosyal altyapıların geliştirilmesi sektöründe yoğunlaşmaktadır.

(1)Afganistan dünyada okuma yazma bilmeme oranının en fazla olduğu ülkelerden bir tanesidir. 15 yaşın üzerinde olan 11 milyondan fazla Afganlı okuma yazma bilmemektedir. Halkın dörtte üçünün yaşadığı kırsal bölgelerde ise kadınların % 90’ı ve erkeklerin de % 60’tan fazlası okuma yazma bilmemektedir. Bunun yansımaları yaşamın bütün alanlarında hissedilmektedir.¹⁹ TİKA tarafından Afganistan’da eğitim sektörünün desteklenmesi amacıyla halihazırda yürütülmekte olan projelerin de tamamlanmasıyla, bu ülkede 2005 yılından bu yana inşa/tamir edilen okul sayısı 53’e, sağlıklı eğitim imkanına kavuşan öğrenci sayısı da yaklaşık olarak 50.000’e çıkacaktır.

(2)Afganistan’da sağlık sektörünün durumu bir diğer trajik alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki, Afganistan dünyada ölüm oranının en yüksek olduğu ülkelerden bir tanesidir. Her beş çocuktan biri beş yaşına gelmeden ölmektedir. Ortalama ömür erkekler için 47 ve kadınlar için 45’tir.²⁰ Sağlık sektöründe en önemli sorunlardan bir tanesi sağlık hizmetlerine erişimdir. Her 7.000 kişiye ancak 1 doktor düşmektedir.

(19) <http://afghanistan.usaid.gov/en/Program.23a.aspx>

(20) <http://afghanistan.usaid.gov/en/Program.28a.aspx>

Ayrıca sınırlı kapasitede hizmet veren hastane ve kliniklerin fiziki koşulları son derece yetersiz durumdadır. TİKA, Afganistan’da sağlık sektörünün iyileştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla, hastane ve klinik inşaatı ve hastane ve klinik onarımı/donanımı gibi kapsamlı fiziki altyapı çalışmaları, hastane/klinik işletmeciliği (sayısı 8 olan bu sağlık birimlerinde yıllık işlem sayısı halihazırda 305.363’e yükselmiştir), aşı kampanyaları ve gezici sağlık taramaları (2007 yılı itibariyle bu hizmetlerden yararlanan kişi sayısı 7600’e ulaşmıştır) gerçekleştirilmesi ile nitelikli personel yetiştirilmesi (2007 yılı içinde 154 sağlık personeline eğitim verilmiştir) alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

(3)Afganistan halkının karşı karşıya bulunduğu önde gelen bir diğer sorun temiz ve içilebilir su sıkıntısıdır. TİKA tarafından bu sıkıntının giderilmesine yönelik olarak 2005-2006 yılları arasında toplam 49 su kuyusu açılmıştır. Halihazırda ise yapımı devam eden okul inşaatlarının içerisinde birer su kuyusu açılmaktadır.

(4)TİKA tarafından, mevcut altyapı tesislerinin çoğunu yıllarca süren savaş ve istikrarsızlık ortamında kaybeden Afganistan’da, altyapı tesisi kurma kapsamında da çalışmalar yapılmaktadır. 2006 yılında ulaşım sektörünün yeniden yapılandırılmasına katkıda bulunmak amacıyla 2 adet paralel köprüden oluşan ve yaklaşık olarak 1,5 milyon insana hizmet verecek olan Pol-i Sohka Köprüsü inşasına başlanmış ve adı geçen köprü 2007 yılı sonunda hizmete girmiştir.

Vardak İl İmar Ekibi

Afganistan’da bir taraftan da uluslararası toplumla beraber hareket edilmektedir. Paris Deklarasyonunun en önemli maddelerinden bir tanesi de donörler arasında uyumun öngörüldüğü “harmonization” prensibidir. Türkiye, bu prensibe uygun olarak, istikrarsız bölgelerde rekonstrüksiyon çalışmalarına yardımcı olmak üzere teşkil edilen Vardak İl İmar Ekibinin (Provincial Reconstruction Team/PRT) sorumluluğunu üstlenmiştir.

İlk olarak 2001-2002 yılları arasında Afganistan’da oluşturulan PRT’ler güvenliği sağlayan ve istikrarsız bölgelerde rekonstrüksiyona yardımcı olan özel askeri birimlerdir. Her bir PRT küçük bir operasyon merkezine sahiptir. Burada görev yapan sivil ve askeri uzmanlar; yardım dağıtmak, rekonstrüksiyon projeleri gerçekleştirmek ve ayrıca yardım ve rekonstrüksiyon çalışmaları içinde yer alan personelin/kişilerin güvenliğini sağlamak için çalışmaktadırlar.

Afganistan’da halihazırda 26 İl İmar Ekibi mevcuttur. Burada bulunan PRT’ler kapsamında genellikle 3-5 arası sivil bulunmakta ve geriye kalanlar da askeri nitelikli personelden oluşmaktadır. PRT’ler yerel ve uluslararası güvenlik güçleri tarafından

desteklenmektedir. PRT'ler başlangıçta başkent Kabil dışındaki eyaletlerde rekonstrüksiyon çabalarını kolaylaştırmanın bir yolu olarak ABD güçleri tarafından inşa edilmiş ve yönetilmiştir. NATO'nun müdahalesinden sonra bazı PRT'lerin yönetimi, Bonn Antlaşması ile öngörülen ve NATO'nun güvenlik ve kalkınma misyonu olarak 20 Aralık 2001 tarihinde BM Güvenlik Konseyi tarafından kurulan²¹ ISAF şemsiyesi altında bir araya gelen uluslara geçmiştir.²² Bu kapsamda Vardak PRT'nin sorumluluğunu da Türkiye üstlenmiştir.

Türkiye'nin sorumluluğunda olan Vardak PRT'nin güvenlik kanadı Türk Silahlı Kuvvetlerimiz tarafından, sivil kanadı ise Başkanlığımız ile Dışişleri Bakanlığımız tarafından ortaklaşa koordine edilmektedir. Vardak PRT bünyesinde hizmet veren TİKA Program Koordinasyon Ofisi, 2007 yılında vilayet merkezinde bulunan Meydan-ı Şehir başta olmak üzere idari ve sivil altyapıların iyileştirmesi yönünde çalışmalar yapmaktadır. Bu kapsamda mesela bir polis eğitim merkezi ve örnek polis karakolu inşasına başlanmıştır. TİKA tarafından gerçekleştirilen bu projeler; bölgenin kalkınması kadar kalkınma için güvenliğin temel olduğu savından hareket eden OECD/DAC tarafından yürütülen Güvenlik Sistemi Reformu kapsamında da önem taşımaktadır.²³ TİKA Vardak PRT'nin öncelik verdiği bir diğer alan da üretim sektörlerinin canlandırılmasıdır. Bu kapsamda, mesela Vardaklı üreticilerin Malatya'daki Kayısı Yetiştirme Enstitüsünde eğitim görmeleri sağlanmıştır. Bunun yanında hayvancılık alanında yöreye katkıda bulunacak bir veteriner kliniğinin yapımına başlanmıştır.

Sonuç

Son yıllarda küreselleşmenin etkisinin iyice hissedilmeye başlanması ve 11 Eylül saldırılarından sonra uluslararası toplum tarafından kalkınma konularına ilgi giderek artmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak BM tarafından 2000 yılında ilan edilen Binyıl Kalkınma Hedeflerine daha büyük bir önem atfedilmeye başlanmıştır. Zira gelişmiş ülkeler küreselleşmenin avantajlarından faydalanırken az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ise tam tersine fakirlik içinde ve çatışma ortamında yaşamakta ve üstelik küreselleşmenin yükünü taşımak zorunda kalmaktadır. 11 Eylül saldırıları ile birlikte -fakirlik ve kötü yönetimin terörizm için uygun koşullar oluşturduğu argümanı ile- kalkınma konusuna yaklaşım biraz daha değişmiştir. Bunların sonucu olarak fakirlik,

(21) United Nations Security Council, Resolution 1386 (2001), 4443rd Meeting, 20 Aralık 2001, ([http://www.undemocracy.com/S-RES-1386\(2001\).pdf](http://www.undemocracy.com/S-RES-1386(2001).pdf))

(22) http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/isaf_placemat.pdf

(23) "Security System Reform and Governance", A DAC Reference Document, OECD 2005, (<http://www.oecd.org/dataoecd/8/39/31785288.pdf>)

kalkınma yardımının ilgi odağında yer alan konular haline gelmiştir. BKH kapsamında yer alan geliri günde 1 Amerikan Dolarının altında olan insanların oranının yarıya indirilmesi şeklindeki İlk Hedef'in gerçekleştirilmesi için öncelikle gelişmiş ülkelerin RKY miktarını arttırmasına ihtiyaç duyulmaktadır. 2006 ve 2007 yıllarında 22 DAC üyesi tarafından yapılan RKY miktarı 100 milyar doları geçmiştir. Ancak bu miktarın büyük bir kısmı, Nijerya ve Irak'ın borçlarının silinmesi ve beklenmeyen doğal afetler sonucunda ihtiyaç duyulan insani yardım kapsamında tahsis edilmiştir.²⁴ Bundan dolayı, kalkınmış ülkeler tarafından yapılan RKY miktarının taahhüt edildiği gibi GSMH'nin % 0.7 oranına çıkarılması önem taşımaktadır. 2006 yılında toplam 714 milyon, son üç yılda ortalama 650 milyon Amerikan Doları tutarında resmi kalkınma yardımı yaparak RKY'nin GSMH'ye oranını % 0.18'e yükselten ülkemiz bu miktar ile OECD/DAC üyesi olan birçok ülkenin önüne geçmiştir.²⁵ Bunun yanında TİKA'nın Afrika kıtasının kalkınmasına katkıda bulunmak üzere başlattığı açılım ve 2007 yılında yaptığı toplam yardımın % 24.6'sını eğitim sektörüne ayırdığı göz önünde bulundurulduğunda Başkanlığımızın yardım temaları konusunda ve Afganistan örneğinde olduğu gibi barış-inşası konusunda da uluslararası hedeflere uygun olarak hareket ettiği görülecektir.

(24) Homi Kharas, "Trends and Issues in Development Aid", Wolfensohn Center for Development, Kasım 2007, (http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2007/11_development_aid_kharas/11_development_aid_kharas.pdf)

(25) TİKA Kalkınma Yardımları Raporu 2006, Ankara 2007.